

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per
Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum,
quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia
Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Quæst. 346. An & quibus casibus conductor operarum mercedem
conventam diminuere vel etiam in totum substrahere possit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](#)

& multitudo eorum, qui servire possunt ac libenter volunt pro tali mercede. Dum enim eorum sunt multi, jam reputabitur stipendium justum, et si sit tenue, & ad sustentationem insufficiens; cum sufficiens esse possit una cum aliis eorum bonis, quae habent, aut industria sua compatibili cum servitio, quod vi conductionis praestant, acquirere possunt, ut cum communis Molin. loc. cit. d. 506. num. 3. Secus est, si pauci sint, qui protam tenui mercede operam suam utili & necessariam praestare volunt, iisque non nisi pauperes, destituti alii mediis sustentationis; tunc enim in justum est fieri salarium, si considerata loci consuetudine, quantitate & qualitate servitii insimum justum pretium non attingeret. Considerandum denique, num judicio viri prudentis labori & servitio corresponeat; cum enim praeceps propter laborem in locatione operarum constituatur merces, in ea statuenda praecepit consideranda qualitas & quantitas laboris & servitii, cum respectu tamen ad personam, cui praestatur; certum enim est ex eo, quod is non ita erget ea operam, exiguaeque ex ea utilitatem perciperet, minui illius pretium, atque ita in hoc casu vilesce dicantur servitia oblata. De cetero spectandum non est, an stipendium laboris conducti, etiam utilis & necessaria sufficiat ad viatum vestitumque decentem servientis, multoque minus, num tale sit, ut inde sustentare possit liberos & familiam suam, ut cum Molin. loc. cit. num. 1. & aliis de Lugo loc. cit. num. 62. praterquam enim, quod sepe servititia tanta mercede digna non sint, ut videmus quotidie, propter ea non praestari tantam mercedem, qua tamen ab omnibus justa reputatur, plures etiam sua quadruplicantes, aut nisi viatum a dominis habentes serviant illis sollicitate etiam utiliter, quia desiderant eorum gratiam & favorem ad obtinenda officia eorumque protectionem; in quo casu etiam dominos non teneri in conscientia ad plus eis erogandum ait de Lugo loc. cit. Posset tamen etiam defectum justae mercedis conventa suppleri a dominis procurando famulis officia, promotiones, nuptias aliaque lucra, quae spe famuli ducti justo minorem mercedem acceptarunt, et si ea in pactum non deduxerint, aut ad id se non obligaverint, ex Molin. loc. cit. num. 2. & 3. nota de Lugo loc. cit. num. 63. Dum vero famulus ob mercedem locans operas suas crita omne pactum remittens se judicio & arbitrio Domini, servit etidem, dominus tenetur ex justitia mercedem tantam ac talem dare, quanta & qualis communiter dari solet alii pro ejusmodi ministerio. De Lugo loc. cit. quamvis, ut Idem num. 62. argendum non sit ad taxandam justam mercedem ex eo, quod aliqui plus solito soleant famulis dare, ut nobiles quidam, quia putant id conducere ad honorem & splendorem suum, si famuli melius & laeti alantur & vivant. Porro quod si dominus mercedem, qua dictis omnibus consideratis justa est, prout convenit, non solvat integrè, nec eam viâ alia officialis aut famulus absque magna molesta impensis, amissione benevolentia, qua valde eget, obtinere nequit, & de utroque certo saltu moraliter constat, quin & de injustitia secundum Molin. cit. d. 506. constet evidenter & luce meridiana clarius, tunc tandem licere occultam compensationem, seu accipere occulte de bonis domini aliquid, tantum nimurum, quantum merces data à justitia deficit, seu quantura de mercede subtractum, tradunt Molin. loc. cit. num. 2. & 5. Nav. in man. c. 17. num. 172. & 112. Bonac. de contract. d. 3. 9. 7. p. 4. num. 3. Less. l. 2. c. 12. num. 63. De Lugo cit. num. 63. Carden. dissert. 23. c. 2. a. 3. & alii, quos citat & sequitur Reiffenst. b. t. num. 115. eo quod tunc famulus accipiat, quod suum est, aut faltem, quod ei certo debetur. Monet tamen etiam Idem bene ex Cardena loc. cit. num. 6. quod in eo an salarium evidenter sit injustum, standum non sit judicio, quod servus vel officialis (intellige etiam de cetero satis intelligens) sibi soli reliquo concipit; cum amore proprio & in causa propria facile decipi possit, sed quod consulto desuper confessario, non quovis obvio & mediocriter docto, sed prudente, timorato & valde docto, conformando se illi format. Atque ita sat procul receditur à sententia illa ab Innocent. XI. alias damnata in ordine 37. famuli & famula domestica possunt heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam maiorem judicant salario suo.

Quæst. 346. An & in quibus casibus conductor operarum mercedem seu salarium conventum diminuere, vel etiam in totum substrahere possit?

1. **R**esp. primò: In casu, quo conductor operarum solus in causa fuit, etiam crita culparam, nullo modo stet penes personam conductam, cur hujus opera uti non potuerit, nihil de salario diminuere potest, sed integrum nihilominus mercedem conventam solvere tenetur. Arg. l. 2. ff. qui sui vel alien. iur. l. sed addas ff. b. t. & l. qui operatur. ff. cod. ubi dicitur: qui operas suas locavit, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non stetit, quod minus operas suas praestet, & ita tenent Sylv. v. locatio. q. 11. & 12. Navar. man. c. 17. num. 197. Less. l. 2. c. 24. n. 8. De Lugo loc. cit. num. 54. & alii communiter contra Dianam, in quantum is Tom. 2. tr. 6. miscell. resol. 14. docet, excusari conductorem à solvenda mercede, si operarius ab eo tempestivè præmonitus, operas locare poterit alteri & noluit, cuius refutationem vide apud de Lugo. Sic itaque si dominus ante tempus conductioni præfinitum absque legitima causa expellit servum vel personam ab officio pro mercede conducta removet. De Lugo loc. cit. n. 96. & AA. mox citand. Idem est, si conductus ob nimiam domini saevitiam, vel quia ad illicita adigitur, ipsemet discedit, tenetur dominus integrum mercedem, seu correspondente toti conductionis temporis solvere; quia per eum stat, quod minus conductus ei operas suas praestet. Bald. in l. 11. C. b. t. Bonac. de contract. d. 3. 9. 7. p. 4. num. 11. Molin. Azot. quos citat & sequitur Reiffenst. b. t. num. 91. item Muller. b. t. b. 25. lit. a. Carpz. p. 3. decisi. 164. sub limitacione tamen mox subiungenda. Item si is, qui ad annum pro adjutore in certo officio conduxit aliquem, ex culpa sua deponatur ab officio illo, vel etiam liberè illud resignet, ita ut amplius ejus opera non egeat, nec ut possit, tenetur tamen illi totius anni integrum mercedem solvere. Item si is, qui pro constructione operis alicujus conduxit operarios vel artifices &c. contraxitque cum illis pro certa mercede totius operis, dum postea penitentia ductus omitit opus, totam mercedem conventam debet iis solvere. Item dum dominus, qui famulum conduit ad certum tempus, intra illud moriatur, tenetur ejus haeredes ad solvendam

dam totius temporis mercedem. Nihilominus sic limitanda responso: Nisi interea, quò opera personæ conductæ uti non potuit conductor (intellige, sive sua culpa, ut dum servum sine causa expulit, sive citra suam culpam) illa operas suas pro æquali mercede locavit alteri, quod ubi fecit, conductor aut hæres illius non tenentur solvere integrum mercedem, sed tantùm pro rata temporis, quo servivit, & quod consumpli, antequam locaret suas operas alteri. V. g. si conductor ad annum, servivit quadrante anni, ulterius servire impeditus à conductore, & post alterum quadrantem anni prius locavit operas suas alteri, debetur ei merces mediū anni; & ita docent pro responso citati AA, juxta clarum textum l. sed addes ff. b. t. ex ea ratione, quòd merces integra solvenda conducto, ut servetur indemnus; is autem à tempore, quo de novo locavit alteri operas pro eadem mercede, non patiatur damnum ex defectu mercédis, quæ aliás restabat illi danda à primo conductore.

2. Resp. secundò: Si impedimentum aut causas fortuitas, ob quem conductor uti non potest opera conducti præcisè habeat se ex persona ipsius conducti, etiam citra culpam ipsius, ita ut nulla ratione stet seu oriatur ex persona conductoris, hic non tenetur solvere, nisi pro rata temporis, quo operas præstare potuit, nisi forte contrarium conventum fuerit, aut consuetudo habeat; ed quòd præcindendo à tali conventione vel consuetudine, conductor censeatur, non voluisse se obligare, aut etiam potuisse rationaliter obligari à conducto ad præstandam mercedem correspondentem tempori, quo is ex parte sua impeditus servitia non præstet; ac ita Arg. l. ex conducto. §. 2. & 6. ff. b. t. l. ex fundo. ff. eod. l. fin. C. de condit. ob caus. & cum comm. vel saltem communio tenent Leff. loc. cit. num. 7. Nav. loc. cit. n. 187. Covar. l. 3. var. e. 13. n. 3. Reiffenst. b. t. n. 47. & omnes illi, qui mox pro causibus particularibus citabuntur. Sic itaque primò regulariter loquendo conductor potest ex mercede conventa detrahere pro rata temporis, quo famulus aliaque persona mercede conducta ægrotavit, & servitia aliasve operas, ob quas conducta, præstare non potuit. Gl. in l. penult. C. de condit. ob caus. Abb. in c. cùm pro causa. de procur. n. 4. Nav. l. c. n. 108. Leff. l. c. n. 7. Molin. d. 493. n. 1. Azor. p. 2. l. 2. c. 29. q. 5. De Lugo d. 29. num. 58. Laym. Barbos. &c. quos citat & sequitur Dian. Tom. I. tr. de contract. resol. 86. item Muller. b. t. th. 22. lit. C. citatis Mev. p. 3. decis. 202. num. ult. Lauterb. b. t. §. 2. Carpz. p. 2. c. 5. l. def. 12. contra Jo. And. in c. sterilitatem. b. t. Holt. in sum. b. t. §. tamdiu. Baldum in l. fin. C. de condit. ob caus. Specul. & alios apud Dian. quorum etiam sententiam æquitem dicit Brunem. ad l. 15. §. 6. C. b. t. num. 40. Sed neque contrarium deducitur ex l. cum hares. §. 5. ff. de stat. liber. dum ibi dicitur: Etiam dies, quibus servus ægrotat, computari debere, ea assignata ratione: quòd servire nobis intelligantur etiam hi, quos curamus ægrotos, qui cipientes servire, propter adverbam valetudinem impediuntur &c. Nam loquitur lex de iis, qui conducti ad tempus aliquod longius. V. g. annum, qui paucis solum diebus ob infirmitatem servire impediuntur; cùm æquitas suadeat, & etiam consuetudo habeat, ut nihil propterea iis de mercede detrahatur, secus ac praxis habet in aliis operariis conductis ad aliquot solum dies, & qui-

bus pro singulis diebus merces assignatur; his enim justè pro rata temporis, quo infirmi laborare non potuerunt. Vel etiam cum Covar. l. c. dici potest, in ea lege sic specialiter disponi ob favorem libertatis, pro qua servus ille, de quo lex, & non pro mercede alia serviebat. Neque contrarium deducitur ex l. 1. §. Divus. ff. de var. & extraord. cognit. dum ibi prohibetur repeti ab hæredibus advocati defuncti ante finitam causam datum ei sularium pro patrocinio præstito. Nam dici potest cum Rebello. l. 14. q. 14. n. 6. vi consuetudinis id esse speciale in advocatis; vel cum aliis, competere hoc specialiter advocatis, vi specialis privilegii & favoris illis concessi ob excellentiam officii, ut Reiffenst. b. t. n. 101. ut idem sentit de advocate non tantum Fisci, sed etiam de aliis privatorum advocatis Treutl. vol. I. d. 7. th. 3. in fine. quod tamen non ita probat de Lug. n. 59. unde cum Azor. rationem, cur repeti in eo casu non debeat sularium, refundit in hoc. Quòd quòd minus ageret & absolveret causam ante mortem suam, steterit ex parte potius clientis quām advocati, qui ex se paratas fuisse ad patrocinandum, si vocatus fuisse, prout colligiat ex illis verbis legis: *Per ipsum non steterat: quæ utpote temporis præteriti plusquam perfecti, denotant tempus ante mortem.* Neque ex Jure Canonico, vi cuius Clerico ægrotanti conceduntur toti reditus. Nam reditus isti non dantur præcisè ob ministerium, sed etiam ob excellentiam statutis Clericalis in favorem illius, ne in deducit illius mendicare cogatur. Reiffenst. loc. cit. Porro num dominus sumptus factos in curationem servi posset detrahere ex mercede temporis præteriti, quo servivit, vel sequentis, quo serviturus est, dependere videatur ex ea questione: num dominus, eti non debeat servo ægrotanti mercede, teneatur tamen ad alimenta & impensis; quod quia affirmat Azor. p. 3. l. 8. c. 14. apud de Lugo num. 60. videtur consequenter dicere debeare, eos non posse detrahi ex dicta mercede; cuius contrarium dicere debere videntur, qui docent non teneri in rigore dominum ad alimenta subministranda servo ægrotanti, nisi forte ex caritate in extrema vel gravi necessitate, ut de Lugo loc. cit. Rebello. loc. cit. q. 15. n. 1. & alii, quos citat & sequitur Diana cit. resol. 86. Quamvis addat de Lugo, solere pius & liberales dominos ex liberalitate & misericordia ea illis subministrare, & tunc videri illos id facere animo donandi, non autem compensandi ea sibi ex mercede illis debita aut debenda; imò eo animo compensandi id facere possent, dum sumptus sunt tales, ut, si famulus sciret eos à se refundendos ex sua mercede, nollet sibi tanto pretio provideri, sed vilioribus medicinis ac eibis sibi provideret.

Secundò locatore operarum mortuo intra tempus locationis, ejus hæredes non integrum, sed pro rata tantum temporis, quo operas præstet, exigere possunt, & si defunctus totam mercedem accepit, hæredes pro rata temporis, quo non servivit restituere tenentur. Mull. b. t. th. 22. citatis Franzk. b. t. n. 193. Carpz. p. 2. decis. 136. num. 12.

Tertiò si famulus aliisve locator operarum suarum ante tempus locationis finitum absque legitima causa ex malitia & culpa sua discedat, dominus non tantum ei negare potest totam mercedem, sed & tenetur is domino ad resarcienda omnia damnata inde secura. Reiffenst. b. t. num. 90. citans Bonac. & Azor, ac dicens communem Arg. l. dominus. §. 2. ff. b. t. junctâ l. 1. C. de servis fugit. non

non tamen illi totam mercedem subtrahendam, sed pro rata temporis tantum, si dominus ex eo discessu nullum damnum aut lucrum cessans patiatur; dum nimirum statim ad manum habuit servum alium pro eadem mercede & æquè idoneum, tradit apud Eundem Bonac. quod quidem in utroque foro locum habere, si famulus non ex malitia vel culpa sua, sed ex causa rationabili vel ex impedimento ex ea præcisè proveniens, ait Reiffenst. num verò etiam procedat, ubi ex malitia & culpa sua discedit, non convenire inter AA. quamvis addat, pro foro interno & ante Judicis sententiam id quoque procedere bene probari à Bonac. Contrarium tamen docet de Lugo *cit. num. 56.* dum ait, teneri quidem famulum compensare domino pro toto damno, quod causa illius injusti discessus incurrit dominus in se vel in bonis suis; cum id totum oriatur ex non servato contractu, quem ex iustitia famulus observare debebat; sceluto tamen omni damno Domini, non videri famulum privandum mercede temporis præteriti; quin nec, ut docet Azor. p. 2. l. 2. c. 39. q. 6. cum Sylv. posse inde aliquid detrahi pro arbitrio boni viri. Unde ait; minus bene dictum ab Azor. p. 3. l. 8. c. 13. q. 6. famulum in eo casu amittere totam mercedem. Sic etiam ait Rebell. l. 14. q. 13. n. 20. apud de Lugo totam mercedem præcedentis ante discessum temporis (intellige, ubi forte eam jam receperit) retineri posse in hoc casu à famulo inutile discedente. Quā tamen sententiā Lugonis non obstante, videtur dominus posse retinere ratam mercedem in compensationem danni sibi ex illo discessu illati, ubi servus illud aliunde non resarcit. Quemadmodum etiam de Lugo cum Molin. d. 492, *in fine* observat, teneri famulum tales, ubi pro illo tempore præterito non servivit fideliter intra limites obsequii & laboris debiti, labore non attingente saltem infimum gradum laboris debiti, debere restituere vel remittere de stipendio pro rata operis seu laboris, quem præstare tenebatur.

Quæst. 347. Ad quantum tempus fieri possit locatio?

1. **R**esp. primò: Rerum Ecclesiasticarum elocatio ad quantum tempus fieri possit dictum est supra ad *tit. de reb. Eccles. alienand.* De cæteris 2. Resp. secundò: Rerum non Ecclesiasticarum locationibus tametsi à Principe seu Magistratu præstitui possit tempus, ultra quod continuari non debant. Muller. *ad Stru. b. t. th. 7. lit. C.* Quamvis etiam olim apud Romanos tam urbanorum quam rusticorum prædiorum locationes publicæ & privatæ fiebant ad quinquennium, quod lustrum vocabatur teste Varone *l. 5. de Latin. Ling. & Plin. l. 9. epist. 38. l. 13. §. 11. ff. b. t.* cuius rationem ex variis assert Mull. *loc. cit. lit. 1.* item hodie dum teste Morinac. ad *l. 40. de reb. cred.* in Gallia universitates & collegia prohibeant locare domos & prædia rustica ultra novennium; jure tamen communis tempus certum istis locationibus constitutum non est, sed id relictum dispositioni contrahendum. Muller. *cit. lit. C.* Lauterb. *b. t. §. 3.* & sic in hisce partibus locationes privatæ modo fiant ad annum, biennium, modo ad longius tempus; illud certum, quod, si locatio fiat ultra quinquennium, aut etiam in perpetuum, alterius contractus neque nomen, neque naturam subeat. Lauterb. Muller. *LL. cit. cùm contractus non temporis adjuncto, sed propria conventionis discriminantur formâ. l. ob-*

R. P. Lœv. Jw. Can. Lib. III.

ligationem. ff. de O. & A. neque locantis, sive in breve, sive longissimum tempus, sive etiam in perpetuum, ea sit mens & intentio, ut dominum à se abscedat, sed ut alter rei commoditatem habeat. Franzk. *ad ff. b. t. n. 36.* Muller. *l. c.* quamvis hic addat, quod locationes in longum tempus factæ usu fori magis pro venditionibus, quam pro simplicibus locationibus habeantur, aut certè venditionibus æquenter & æquipollent; pro quo remittit ad Carpz. *l. 5. resp. elec. tit. 3. resp. n. II.* Unde etiam, cum locationis natura sit, quod neque dominum, ut constat ex *l. 39. b. t.* neque posessione. *l. 30. ff. cod.* transferatur, conductor & colonus, quatenus tales sunt, ex hoc ipso, quod longo tempore pro uniformi pensione re locata usi sint, coloniam perpetuam vel dominium probare nequeunt. Muller. *l. c.* Arg. *l. malè agitur. l. cùm notissimi. §. ult. de prescrip. 30. vel 40. annor.* Porro, quod res etiam in perpetuum locari possint, id quoque locum habet in locatione operarum, ita ut homo, etiam liber, operas suas in perpetuum locare possit, quamvis ad illas præstandas præcisè non cogatur, sed præstanto interesse libetur. Arg. *l. 13. §. 1. ff. de re judic.* & ita absque eo, quod tali conventione fiat servus. Lauterb. *§. 35. citans Coler. de process. executivo. p. 1. c. 9. num. 28.*

Quæst. 348. An & ex quibus causis rem locatam dimittere possit conductor ante præfinitum tempus?

1. **R**esp. primò: Quemadmodum locator ita etiam conductor sine justa causa à contractu locationis locatore invito resilire nequit ante tempus conductionis finitum, idque sive per se ipsum sive per alium. V. g. pupillus vel minor per tutorem vel curatorem, contraxerit. *L. 8. ff. de administ. tutor.* Franzk. *b. t. n. 229.* Barbos. *in l. 9. C. b. t. n. 19.* Caroc. *de locat. p. 2. q. 29. à n. 1.* Carpz. *l. 5. resp. 78. n. 5.* Lauterb. *b. t. §. 40.* conductorque ante elapsum tempus præfinitum rem locatam sive justa causa deserens non tantum totam pensionem solvere tenetur. *L. 24. §. 5 domus. l. 55. ff. b. t.* ubi dicitur, qui contra legem conductionis fundum ante tempus sive justa & probabili causa deseruerit, ad solvendas totius temporis pensiones ex conductu conveniri potest: sed etiam tenetur conductenti ad interesse. Pith. *b. t. n. 17.* Muller. *b. t. th. 13.* cum Brunem. *ad l. 55. b. t. in fine.*

2. Resp. secundò: Sicut tamen locator interdum ex justa causa ante tempus conventum à contractu recedit invito conductore expellendo illum, ut dicetur quæst. seq. ita etiam conductori id licet, & ante tempus finitum migrare, seu rem conductam deferere, ita ut non integrum, sed tantum pro rata temporis mercedem solvere teneatur. *L. 27. § 55. ff. b. t.* Justæ autem causæ, ob quas ante tempus conductor discedere possit, non soluta locanti integra pensione, in genere sunt omnes illæ, ob quas conductor re locata uti & frui non potest. *L. 7. 8. 9. 15. ff. locat.* Sic in specie si domus ad annum conducta corruerit vel incendio perierit post sex menses, potest conductor relinquere conductionem, nec tenetur exspectare, usque dum locator reparet vel reædificet domum. Muller. *l. c. lit. 5. cum Harprecht ad Inst. b. t. n. 48.* & Maulio *tr. de locat. tit. 7. n. 4.* Idem esse videtur, si ad plures annos conducta domus, ita ut non teneatur conductor remigare ad ædes refectas seu reædificatas,

detra-